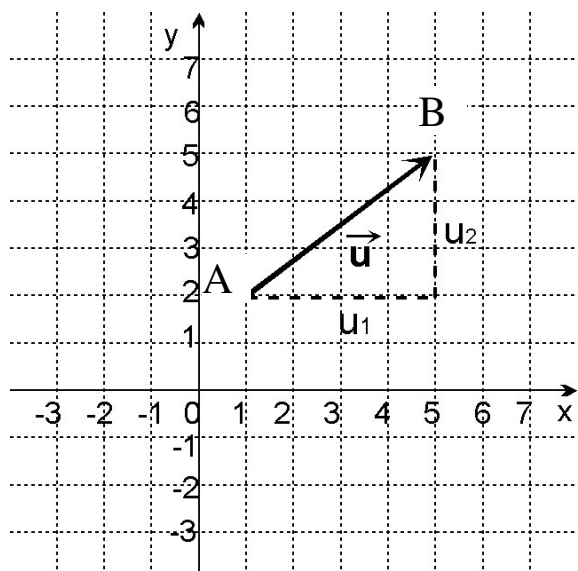

VEKTOR

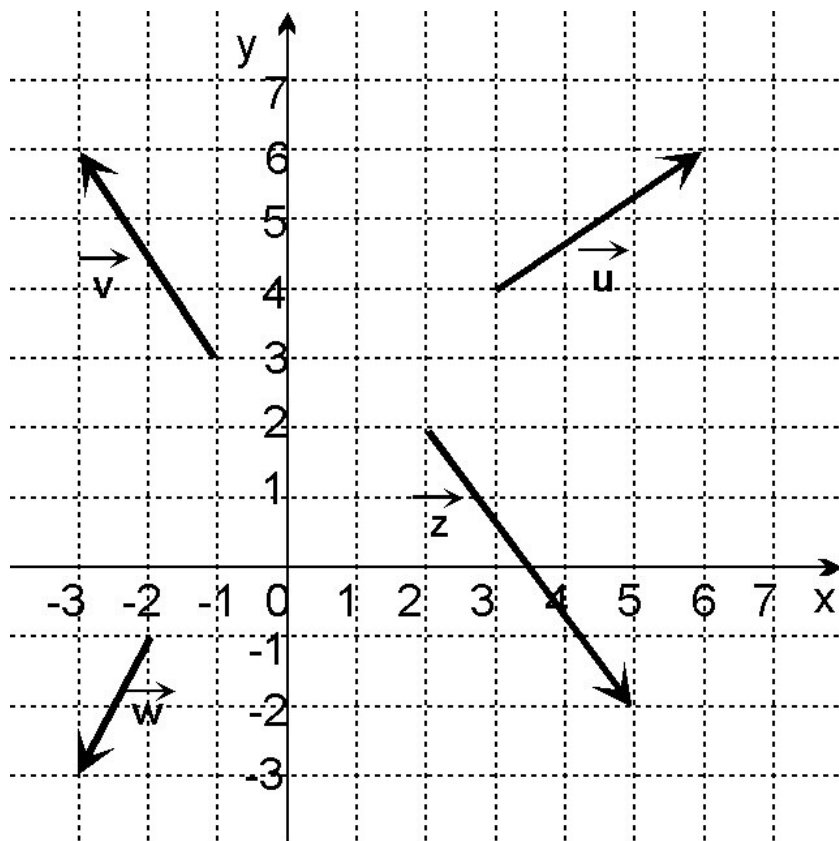
Definice: Vektor je posunutí bodu

$$\vec{u}_{AB} = (4; 3)$$

vektor se označuje malými písmeny se šipkou nahoře (v tištěném textu se označuje tučně) $\Rightarrow \vec{u} = \mathbf{u}$
závorky souřadnic vektoru ( )
první souřadnice je x-ová
druhá souřadnice je y-ová
bod A je počáteční bod vektoru
bod B je koncový bod vektoru

Příklad.: Určete souřadnice vektorů z obrázku:

Řešení:

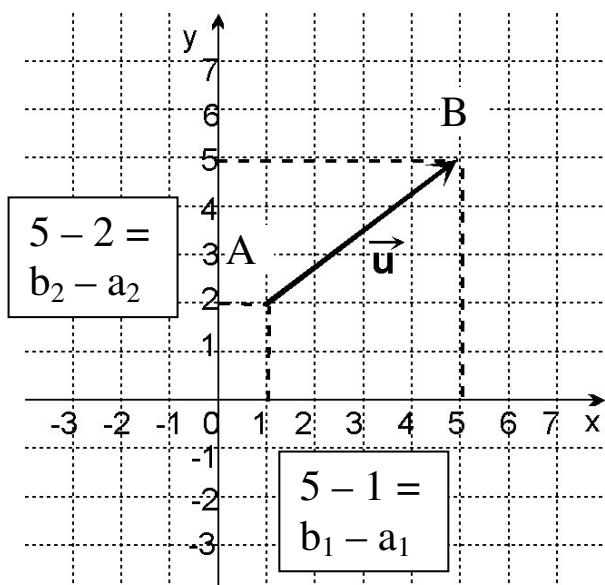
$$\vec{u} = (3; 2)$$

$$\vec{v} = (-2; 3)$$

$$\vec{w} = (-1; -2)$$

$$\vec{z} = (3; -4)$$

$$A = [1; 2] \quad B = [5; 5]$$

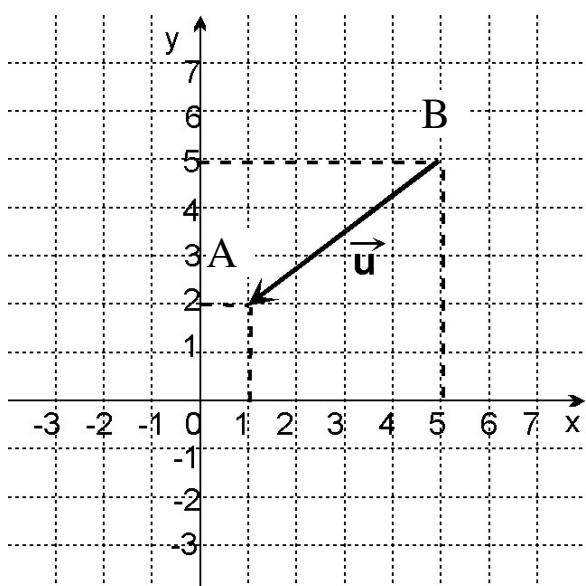
Určete vektor $\mathbf{u}$, který je určen body A a B:

Řešení:

$$\mathbf{u}_{AB} = B - A = (4; 3)$$

Příklad.:

$$A = [1; 2] \quad B = [5; 5]$$

Určete vektor $\mathbf{u}$, který je určen body B a A:

Řešení:

$$\mathbf{u}_{BA} = A - B = (-4; -3)$$

Cv. 1.: Určete souřadnice vektorů z počátečního a koncového bodu:

1) $A = [4; 5] \quad B = [1; 5] \Rightarrow \mathbf{u}_{AB} = ?$

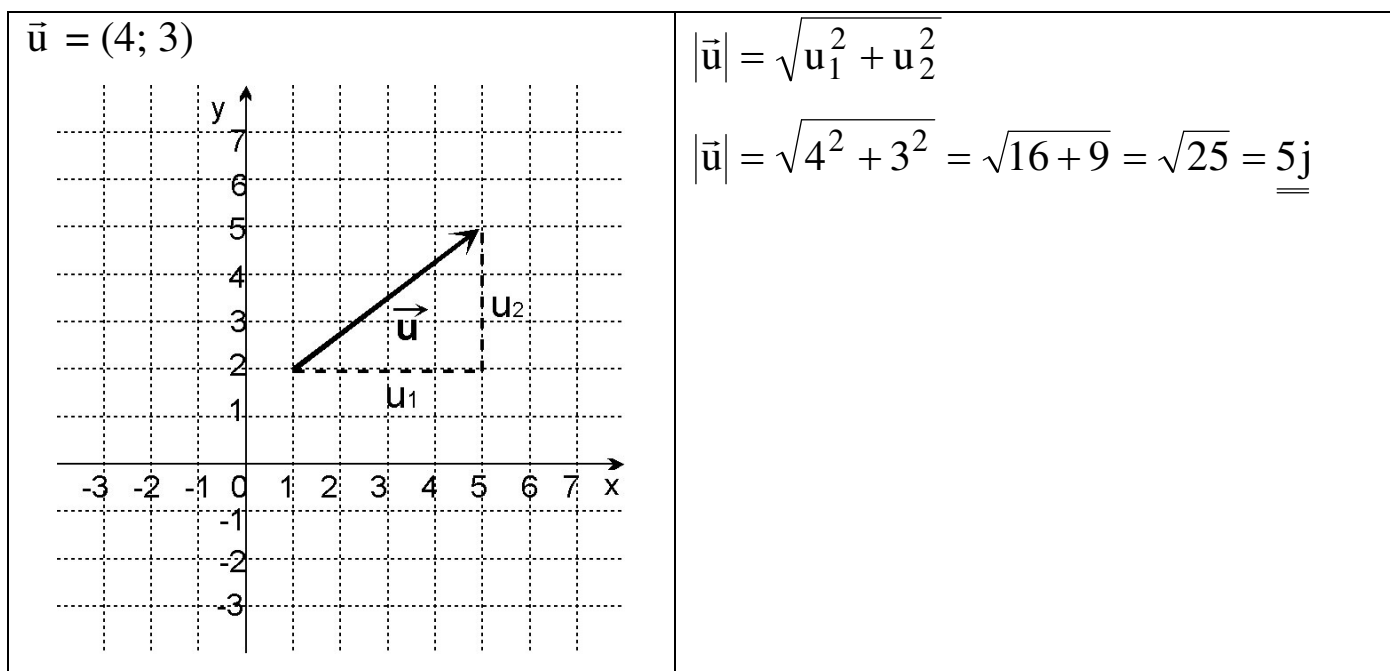
2) $C = [2; -5] \quad D = [4; 1] \Rightarrow \mathbf{u}_{CD} = ?$

3) $A = [0; 3] \quad B = [2; 7] \Rightarrow \mathbf{u}_{BA} = ?$

4) $C = [2; -1] \quad D = [-3; 4] \Rightarrow \mathbf{u}_{DC} = ?$

Řešení: 1) (-3;0); 2) (2;6); 3) (-2;-4); 4) (5;-5)

Velikost vektoru

Příklad.: Určete velikost vektoru $\vec{v} = (6; -8)$.

Řešení: $|\vec{u}| = \sqrt{6^2 + (-8)^2} = \sqrt{36 + 64} = \sqrt{100} = \underline{\underline{10}}$

Cv. 2.: Určete velikost vektoru $\vec{v} = (-8; 15)$.

Cv. 3.: Určete velikost vektoru $\vec{u} = (3; \sqrt{7})$.

Cv. 4.: Určete velikost vektoru $\vec{u} = (4; 8)$.

Řešení: 2) $|\vec{v}| = 17$ j; 3) $|\vec{u}| = \sqrt{9 + 7} = \sqrt{16} = 4$ j;

4) $|\vec{u}| = \sqrt{16 + 64} = \sqrt{80} = \sqrt{16 \cdot 5} = 4\sqrt{5}$ j

Operace s vektory

Jsou dány vektory $\mathbf{u} = (u_1; u_2)$ a $\mathbf{v} = (v_1; v_2)$.

Sčítání vektorů:

$$\mathbf{u} + \mathbf{v} = (u_1 + v_1; u_2 + v_2)$$

Odčítání vektorů:

$$\mathbf{u} - \mathbf{v} = (u_1 - v_1; u_2 - v_2)$$

Násobení vektorů:

1) násobení vektoru skalárem

$$k \cdot \mathbf{u} = (k \cdot u_1; k \cdot u_2) \quad k \in \mathbb{R}$$

2) násobení vektoru vektorem

a) skalární součin

$$\mathbf{u} \cdot \mathbf{v} = u_1 \cdot v_1 + u_2 \cdot v_2$$

b) vektorový součin

$$\mathbf{u} \times \mathbf{v} = (\dots\dots)$$

Příklad.: Vypočítejte:

$\mathbf{u} = (4; 5) \quad \mathbf{v} = (2; 4)$	Řešení:
$\mathbf{u} + \mathbf{v} =$	(6; 9)
$\mathbf{u} - \mathbf{v} =$	(2; 1)
$\mathbf{v} - \mathbf{u} =$	(-2; -1)
$3 \cdot \mathbf{u} =$	(12; 15)
$\frac{1}{2} \cdot \mathbf{v} =$	(1; 2)
$\mathbf{u} \cdot \mathbf{v} =$	$4 \cdot 2 + 5 \cdot 4 = 8 + 20 = 28$

Cv. 5.: Pro vektory $\mathbf{u} = (3; -2)$ $\mathbf{v} = (3; -6)$ vypočítejte:

1) $\mathbf{u} + \mathbf{v} =$

2) $\mathbf{u} - \mathbf{v} =$

3) $\mathbf{v} - \mathbf{u} =$

4) $(-2) \cdot \mathbf{u} =$

5) $\frac{1}{3} \cdot \mathbf{v} =$

6) $\mathbf{u} \cdot \mathbf{v} =$

Řešení: 1) (6;-8) 2) (0;4) 3) (0;-4) 4) (-6;4) 5) (1;-2) 6) 9+12=21

Cv. 6.: Určete skalární součin vektorů **u** a **v**:

1) $\mathbf{u} = (4; 2)$ $\mathbf{v} = (2; -3)$

2) $\mathbf{u} = (-1; 3)$ $\mathbf{v} = (-2; -1)$

3) $\mathbf{u} = (4; 3)$ $\mathbf{v} = (-6; 8)$

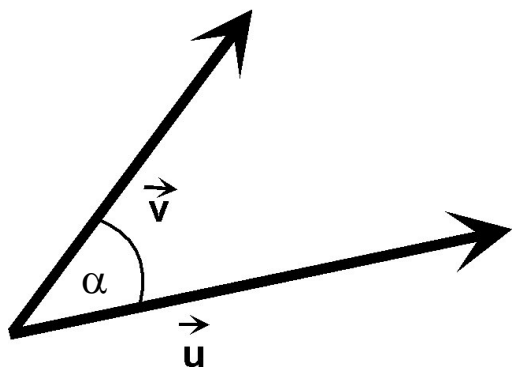
4) $\mathbf{u} = (5; 2)$ $\mathbf{v} = (-2; -3)$

5) $\mathbf{u} = (3; 2)$ $\mathbf{v} = (2; -3)$

6) $\mathbf{u} = (7; 6)$ $\mathbf{v} = (-6; 7)$

Řešení: 1) 2 2) -1 3) 0 4) -16 5) 0 6) 0

Úhel vektorů

Vektory **u** a **v** svírají úhel α :

$$\cos \alpha = \frac{\vec{u} \cdot \vec{v}}{|\vec{u}| \cdot |\vec{v}|}$$

Příklad.: Určete, jaký úhel svírají vektory $\mathbf{u} = (3; 4)$ a $\mathbf{v} = (8; 6)$.

Řešení:

$$\mathbf{u} \cdot \mathbf{v} = 24 + 24 = 48$$

$$|\vec{u}| = \sqrt{3^2 + 4^2} = \sqrt{25} = 5$$

$$|\vec{v}| = \sqrt{8^2 + 6^2} = \sqrt{100} = 10$$

$$\cos \alpha = \frac{\vec{u} \cdot \vec{v}}{|\vec{u}| \cdot |\vec{v}|} = \frac{48}{5 \cdot 10} = 0,96$$

$$\alpha = 16,260204...^\circ = \underline{\underline{16^\circ 15' 37''}}$$

Cv. 7.: Určete úhel vektorů $\mathbf{u}$ a $\mathbf{v}$:

1) $\mathbf{u} = (4; -3)$ $\mathbf{v} = (15; 8)$

2) $\mathbf{u} = (-8; 6)$ $\mathbf{v} = (-8; 15)$

3) $\mathbf{u} = (5; 2)$ $\mathbf{v} = (-2; -3)$

4) $\mathbf{u} = (4; 3)$ $\mathbf{v} = (-6; 8)$

5) $\mathbf{u} = (3; 2)$ $\mathbf{v} = (2; -3)$

6) $\mathbf{u} = (7; 6)$ $\mathbf{v} = (-6; 7)$

Řešení: 1) $64^{\circ}56'33''$ 2) $25^{\circ}3'27''$ 3) $145^{\circ}29'29''$ 4) 90° 5) 90° 6) 90°

Poučka: Kolmé vektory mají vždy skalární součin roven nule.

Příklad.: Určete k vektoru $\mathbf{u} = (3; 6)$ kolmý vektor $\mathbf{v}$.

Řešení: Aby byl vektor kolmý, musí mít skalární součin roven nule.

Nejjednodušší je $\mathbf{v} = (6; -3)$ nebo $\mathbf{v} = (-6; 3)$.

Cv. 8.: Určete kolmý vektor k vektorům:

1) $\mathbf{u} = (4; -5)$

2) $\mathbf{u} = (-9; 7)$

3) $\mathbf{u} = (5; 2)$

4) $\mathbf{u} = (-8; -7)$

Řešení: 1) $(5; 4)$ 2) $(7; 9)$ 3) $(2; -5)$ 4) $(7; -8)$

Cv. 9.: Určete úhel vektorů $\mathbf{u}$ a $\mathbf{v}$:

1) $\mathbf{u} = (4; -3)$ $\mathbf{v} = (8; -6)$

2) $\mathbf{u} = (-8; -6)$ $\mathbf{v} = (-4; -3)$

3) $\mathbf{u} = (5; 2)$ $\mathbf{v} = (15; 6)$

Řešení: 1) 0° 2) 0° 3) 0°

Poučka: Vektory, které svírají 0° (mají stejný směr) se nazývají lineárně závislé vektory.

Poučka: Vektory, které svírají 180° (mají opačný směr) se nazývají také lineárně závislé vektory.

Definice: Vektory jsou lineárně závislé, jestliže je jeden násobkem druhého.

Příklad.: Určete, zda vektory $\mathbf{u} = (21; 12)$ a $\mathbf{v} = (7; 4)$ jsou lineárně závislé.

Řešení: $\mathbf{u} = 3 \cdot \mathbf{v} \Rightarrow$ vektory $\mathbf{u}$ a $\mathbf{v}$ jsou lineárně závislé.

Cv. 10.: Určete, které z dvojic vektorů jsou lineárně závislé.

1) $\mathbf{u} = (5; 3)$ $\mathbf{v} = (10; 6)$

2) $\mathbf{u} = (-12; -9)$ $\mathbf{v} = (-4; -3)$

3) $\mathbf{u} = (5; 2)$ $\mathbf{v} = (15; 4)$

4) $\mathbf{u} = (16; 12)$ $\mathbf{v} = (4; 4)$

5) $\mathbf{u} = (5; 2)$ $\mathbf{v} = (-5; -2)$

Řešení: 1) ano 2) ano 3) ne 4) ne 5) ano

Cv. 11.: Určete, zda body $A = [1; 3]$; $B = [2; 4]$ a $C = [6; 8]$ tvoří trojúhelník.

Cv. 12.: Určete, zda body $A = [-1; 2]$; $B = [4; 4]$ a $C = [1; -3]$ tvoří trojúhelník.

Řešení: 10) ne; 11) ano (je pravoúhlý)

Cv. 13.: Body $A = [-2; 2]$; $B = [2; -1]$ a $C = [1; 6]$ tvoří trojúhelník. Určete typ trojúhelníku (podle stran i podle úhlů).

Řešení: pravoúhlý ($\alpha = 90^\circ$) a rovnoramenný ($b = c$)

Cv. 14.: Body $A = [-3; 3]$; $B = [0; -1]$, $C = [4; 2]$ a $D = [1; 6]$ tvoří čtyřúhelník. Určete typ čtyřúhelníku.

Řešení: všechny strany shodné, úhly jsou pravé $\Rightarrow$ čtverec

Cv. 15.: Body $A = [-3; 3]$; $B = [5; 4]$ a $C = [1; 6]$ tvoří trojúhelník. Určete všechny vnitřní úhly trojúhelníku.

Řešení: $\alpha = 29^\circ 45'$; $\beta = 33^\circ 41'$; $\gamma = 116^\circ 34'$

